

ПЛЮСИ І МІНУСИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ СЕРЕД ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

*Юзупкіна Є. Е., студ. (гр. ХН-91, ХТФ КПІ ім. Ігоря Сікорського);
Полукаров Ю. О., к.т.н., доц. (каф. ОППЦБ КПІ ім. Ігоря Сікорського)*

Анотація. Розглянуто питання легалізації вогнепальної зброї серед цивільного населення України. Проведено порівняння законотворчих процесів у цій галузі в Україні та США. Для цього розглянуто статистичні дані рівня злочинності, нещасних випадків та самогубств, пов'язаних з володінням зброєю. Проаналізовано опитування громадян України стосовно обігу вогнепальної зброї та наведено результати думки громадськості.

Ключові слова: вогнепальна зброя, легалізація зброї, закон, війна, самозахист, самогубство, злочинність.

Abstract. The issue of legalization of firearms among the civilian population of Ukraine was considered. A comparison of the law-making processes in this field in Ukraine and the USA was made. For this, statistical data on the level of crime, accidents and suicides related to gun ownership were considered. The survey of Ukrainian citizens regarding the circulation of firearms was analyzed and the results of public opinion were given.

Keywords: firearms, gun legalization, law, war, self-defense, suicide, crime.

Вступ. Події останнього року вплинули на ставлення українців до питання володіння цивільним населенням вогнепальної зброї. Від початку російської агресії проти територіальної цілісності України у 2014 році збільшувалася кількість пропозицій щодо ведення відповідного закону, який надавав би можливість користуватися даною зброєю звичайним громадянам. Легалізація обігу вогнепальної зброї серед цивільних у 2022 році обговорюється все більше через потреби населення. У таких ініціатив є як прихильники, так і противники.

Аналіз стану питання. 1 червня 2022 року Міністерство цифрової трансформації спільно з Міністерством внутрішніх справ завершило опитування у застосунку «Дія» про обіг вогнепальної зброї серед цивільного населення. Відповідно до результатів опитування 19 % українців вважають доречним використовувати пістолети лише для спеціальних потреб, 59 % – для особистого захисту, 22 % проти обігу серед цивільного населення [1]. Було проведено голосування в першому читанні парламенту за законопроект про обіг вогнепальної зброї № 5708 [2]. Проте залишилось невизначеним питання порядку отримання дозволів на зброю на рівні закону.

Мета роботи: провести аналіз ефективності використання вогнепальної зброї для самозахисту серед цивільного населення на підставі статистичних даних щодо кількості нещасних випадків, самогубств тощо, спричинених наявністю пістолетів тощо. Порівняти дані із країною, яка має більший досвід обігу вогнепальної зброї серед громадян (США).

Методики, матеріали і результати досліджень. Дозвіл на обіг вогнепальної зброї серед цивільних на законодавчому рівні в Україні намагаються впровадити

ще з перших років незалежності. Першим таким законопроектом була ініціатива В.В. Костицького та П.Л. Фріса у 1994 році [3]. Через початок погроз територіальній цілісності України у 2014 році актуальність закону на дану тематику зросла. Кульмінація законотворчого проекту прийшла на 2022 рік, коли було підтверджено проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю [2]. Проте він повинен бути змістовно доопрацьованим, оскільки в даний момент існує невідповідність до Директиви (ЄС) 2021/555 Європейського парламенту і Ради від 24 березня 2021 року «Про контроль за придбанням і володінням зброєю». Також потрібно створити єдині стандарти щодо класифікації цивільної вогнепальної зброї [4].

США – країна, яка має набагато більший досвід обігу вогнепальної зброї серед цивільного населення. Законотворчий процес легалізації зброї у цій країні почався ще на колоніальному етапі держави (1607–1789 (колоніальний та домодерний конституційний період); 1790–1867 (період до Чотирнадцятої поправки); 1868–1899 (період після Чотирнадцятої поправки); та 1900–1934 pp (XX століття)) і триває досі.

Більш ніж сторічний досвід обігу вогнепальної зброї серед цивільного населення має ряд певних наслідків. Насильство з використанням зброї в США є критичною проблемою для охорони здоров'я, оскільки показники насильства з використанням зброї вищі у порівнянні з іншими країнами з високим рівнем доходу. Щорічно відбувається понад 32 000 смертей і 67 000 поранень. У 2016 році в США з використанням вогнепальної зброї сталося понад 37 000 вбивств і 23 000 самогубств. Приблизно 51% від загальної кількості самогубств пов'язано з використанням вогнепальної зброї [6].

Для вирішення даної проблеми неодноразово проводяться дослідження з приводу обмеження психічно хворих людей у доступі до вогнепальної зброї. За результатами одного з таких досліджень [7] було доведено, що відмова у правах на вогнепальну зброю значно більшій кількості населення за допомогою будь-якого лікування психічного здоров'я значно знизить рівень самогубств, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї, на рівні населення. Проте ціною цього стане стигматизація та непотрібне обмеження прав мільйонів людей із низьким ризиком самогубств. Тому постає необхідність розробки законів і політики для обмеження вогнепальної зброї тим, хто становить значний ризик, без обмеження прав надто великої кількості людей, які не створюють загрози.

Проведені у 2021 році дослідження [8] стверджують, що прийняття нових законів у США про самозахист було пов'язане з різким і постійним зростанням місячних показників убивств і вбивств із застосуванням вогнепальної зброї в країні на 8–11%, що призвело до додаткових 58–72 вбивств щомісяця в одному із штатів. Це місячне зростання перевищує загальні показники вбивств у більшості країн Північної та Західної Європи, що свідчить про негативний вплив даних законів. Проте прихильники таких законопроектів стверджують, що вони підвищують громадську безпеку, стримуючи злочини через підвищену загрозу насильства у відповідь. Усі дослідження з даної тематики дуже нерівномірні, оскільки містять статистику з різних штатів, де присутня відмінна ситуація.

У травні 2022 року Соціологічною групою «Рейтинг» на замовлення

громадської ініціативи «Український арсенал свободи» було проведено загальнонаціональне опитування [9] з теми «Особиста свобода, безпека та питання зброї», в якому взяли участь 1000 осіб. Серед них 73% вважають, що ситуація в Україні напружена, 22% – критична, інші – спокійна.

Відповідно до такої ситуації більшість опитуваних потребують гарантій безпеки для свого життя та життя свої близьких. На рис. 1 показано, яка кількість респондентів вважатиме себе безпечніше з вогнепальною зброєю.

Рис. 1. Безпека громадян, пов'язана з наявністю вогнепальної зброї [9]

Причому відповідно до цих інфографіків можна стверджувати, що більш захищено опитувані почуватимуться при наявності такої зброї у себе (48 %), ніж у інших громадян (33 %).

Майже 80% громадян не вважали необхідним володіти зброєю до початку повномасштабного вторгнення. Через зміну подій в Україні тепер третина з тих, хто не хотів мати вогнепальну зброю до війни, змінили свою думку і майже половина з них хочуть, аби зброю мали члени родини.

Проте досконало користуватися вогнепальною зброєю уміють лише 17%, у загальних рисах – 38 %, а решта не вміють взагалі.

Разом з цим варто зазначити статистику стосовно запитання про збільшення/зменшення злочинності (рис. 2). Більш, ніж половина респондентів вважає, що створення юридичних умов для вільної купівлі вогнепальної зброї призведе до збільшення злочинності. Протилежної думки дотримуються мешканці центру країни, чоловіки та ті, хто бажають стати власниками вогнепальної зброї.

Як Ви вважаєте, створення юридичних умов для вільної купівлі вогнепальної зброї призведе до збільшення злочинності, чи до зменшення?

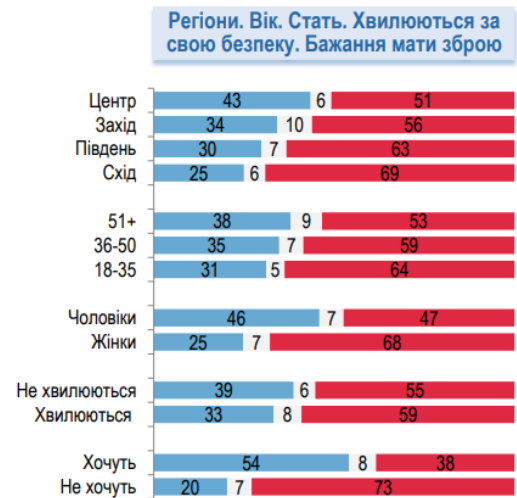

Рис. 2. Вплив створення юридичних умов для вільної купівлі вогнепальної зброї на злочинність [9]

Більшість опитуваних (64 %) також вважають, що після закінчення війни є реальна загроза нелегального обігу вогнепальної зброї, для 35% громадян можливість існування такої загрози є незначною і лише 3 % не бачать загроз.

Дане опитування показує, що з початку повномасштабної війни в Україні населення занепокоєно питанням безпеки і вважає легалізацію обігу вогнепальної зброї доречною в даних умовах, хоча і впевнено у наявності негативних наслідків.

Висновки. Останні події в Україні спонукали створення законопроекту про обіг вогнепальної зброї серед цивільного населення. Він має ряд недоопрацьовань, хоча його наявність є значним прогресом у зв'язку з політичною ситуацією. Іноземний досвід легалізації зброї серед громадян на прикладі США показує, що незважаючи на те, що рівень насильницьких смертей знизився через успішний самозахист, існує ризик збільшення самогубств чи злочинницької діяльності. Більшість громадян України наразі вважає необхідним існування вищезгаданого законопроекту та підтримує створення обігу вогнепальної зброї. Отже, для загальної безпеки населення необхідно забезпечити повний контроль обігу, удосконалити існуючі закони, створити умови для отримання дозволу на володіння вогнепальної зброї, які будуть включати психологічну перевірку. Проте остаточний перебіг подій, пов'язаний із легалізацією вогнепальної зброї серед цивільного населення, залежить не лише від влади та законів, а й безпосередньо від людей, які володіють зброєю.

Література

1. Перше опитування в Дії від МВС і одразу рекорд [Електронний ресурс] // Департамент комунікації МВС України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://mvs.gov.ua/uk/news/perse-opituvannya-v-diyi-vid-mvs-i-odrazu-rekord>.

2. Проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю: Проект закону від 25.06.2021 №5708. – URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190>
3. Нерсисян, Армен. Дозвіл на зброю в контексті забезпечення конституційного права людини на самозахист. *Jurnalul juridic national: teorie și practică* 46.1 (2021): 12-16.
4. Діденко, С., Грінь, А. & Попов, С. Особливості адміністративно-правового регулювання обігу вогнепальної зброї в Україні: реалії сьогодення та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право* 69 (2022): 266-271.
5. Spitzer, Robert J. Gun law history in the United States and second amendment rights. *Law & Contemp. Probs.* 80 (2017): 55.
6. Smith, Melissa E., et al. The impact of exposure to gun violence fatality on mental health outcomes in four urban US settings. *Social Science & Medicine* 246 (2020): 112587.
7. Keyes, Katherine M., et al. Simulating the suicide prevention effects of firearms restrictions based on psychiatric hospitalization and treatment records: social benefits and unintended adverse consequences. *American journal of public health* 109.S3 (2019): S236-S243.
8. Degli Esposti, Michelle, et al. Analysis of «stand your ground» self-defense laws and statewide rates of homicides and firearm homicides. *JAMA network open* 5.2 (2022): e220077-e220077.
9. Одинадцять загальнонаціональне опитування: особиста свобода, безпека та питання зброї. Електронний ресурс. – URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/odinnadcatyy_obschenacionalnyy_opros_lichnaya_svoboda_bezopasnost_i_voprosy_oruzhiya.html